

Prof. Dr. Ir. S. C. J. Olivier

92 (S. C. J. Olivier)

„Met het einde van het studiejaar, waarin een hoogleraar de ouderdom van zeventig jaren bereikt, wordt hem ontslag verleend”; aldus luidt art. 20 van de wet tot Regeling van het Hoger Landbouwonderwijs, tengevolge waarvan *Olivier* aan het einde van de lopende cursus zijn functie van hoogleraar aan de Landbouwhogeschool zal moeten neerleggen.

Simon Cornelis Johannes Olivier werd geboren op 13 Juni 1879 te Amsterdam, alwaar hij tot zijn tiende jaar verbleef en de lagere school volgde op de Leliegracht, waarvan in die tijd de heer Reinders hoofd was. Hoewel hij dus maar korte tijd in Amsterdam woonde, heeft hij toch min of meer in zijn leven iets

meegedragen van wat de Amsterdammer van geboorte eigen is, het best te karakteriseren door zijn gevoel voor humor.

Toen zijn vader overleed, verhuisde zijn moeder met haar drie zonen, van wie de weldra 70-jarige, de oudste, toen tien jaar was, naar Apeldoorn. Hier werd hij eerst leerling van het instituut Kingsbergen, waarna toelating tot de H.B.S. verkregen werd. Hier ontwaakte zijn belangstelling voor de natuurwetenschappen. De aangename, voor de meeste van zijn tijdgenoten, moeilijke lessen van de scheikundeleraar *Kleyn Yzn.* prikkelden zijn weetgierigheid, de boeken van *Jules Verne* zijn phantasie. De grondslagen voor een later door hem te volgen wetenschappelijke loopbaan werden gelegd en kwamen tot ontwikkeling in de jaren waarin het besef hiervan nog te weinig kritisch kon zijn, maar wellicht daardoor des te vruchtbaarder zijn persoon kon beïnvloeden. Het eindexamen volgde in 1897 en stelde hem voor de vraag om een studierichting te kiezen. Op dat ogenblik heeft hij ook nog aan sterrekunde en elektrotechniek gedacht. Van de sterrekunde en een studie in de chemie aan een universiteit werd afgezien o.a. wegens het daarvoor vereiste staatsexamen. Tot de studie van scheikundig ingenieur kwam hij mede door verwachtingen van de toekomstmogelijkheden voor de ingenieur, en zo liet hij zich in 1897 als student inschrijven aan de toenmalige Polytechnische school te Delft.

Tijdens de studie te Delft heeft hij nog eenmaal overwogen van richting te veranderen en mijnbouwkundig ingenieur te worden. De oorzaak was te zoeken in zijn belangstelling voor de wiskunde. Kwam deze reeds tot uiting in zijn belangstelling voor sterre-

kunde, de studie voor scheikundig ingenieur bood hem in deze richting naar zijn mening te weinig, waardoor de mijnbouwkundige studie hem meer ging aantrekken.

Doch zijn sluimerende liefde tot het experiment, waarvoor hij de mogelijkheden zag in de chemie, bleef zijn aspiraties richting geven bij de later nimmer door hem betreunde keuze chemicus te zijn geworden.

Hij studeerde in hoofdzaak onder leiding van de hoogleraren *Hogewerff*, *Aronstein*, *Behrens* en *Beyerink*, en behaalde in 1901 het einddiploma. De jonge ingenieur werd spoedig daarna aangesteld bij het Landbouwproefstation te Groningen, waar hij assistent werd van de latere hoogleraar Dr. *B. Sjollema*. Na een verblijf van 8 maanden vertrok hij naar Nijmegen, waar hij extern leraar werd voor schei- en natuurkunde aan het instituut *Wegerif*. Na enige jaren het leraarsambt te hebben vervuld werd hij met ingang van 16 Januari 1905 benoemd tot assistent aan de toenmalige Tuin- en Bosbouwschool te Wageningen bij de leraar, later hoogleraar, *Aberson*.

Met zijn aanstelling in Wageningen werd de mogelijkheid geopend tot zelfwerkzaamheid te komen door het verrichten van eigen onderzoek, waarnaar hij zozeer verlangd had. Hiertoe was reeds spoedig gelegenheid toen *Aberson* hem vroeg een onderzoek te doen naar de op planten dodende werking van een bepaald carbolineum. Hij werkte dit zelfstandig uit en dit onderzoek gaf aanleiding tot zijn eerste publicatie. Sedert dien bleef het experiment hem boeien. Aan elk onderzoek werd het onderwerp voor een volgend ontleend. Met de hem ter beschikking staande middelen is hij er in geslaagd verrijking te brengen van kennis en inzicht in een reeks van publicaties, waarop nader terug gekomen zal worden.

Ook in het onderwijs werd hij spoedig betrokken, doordat *Aberson* hem een deel der lessen toevertrouwde. De taak van *Aberson* was zeer uitgebreid en het vervult de latere beschouwer met bewondering en verbazing, dat een dergelijke taak door één man verricht werd, ja zelfs kon worden. Het onderwijs van *Aberson* omvatte landbouwscheikunde, scheikunde der voedermiddelen, anorganische, organische en fysische chemie, waarbij ook colloïdchemie gedoceerd werd.

Als men daarbij bedenkt, dat de docenten in Wageningen van meet af aan tot veel adviserend werk geroepen werden, wat nog steeds het geval is en wat ook inderdaad nodig en goed is voor 's lands landbouwkundige belangen, dan was het alleszins redelijk, dat *Aberson* enige verlichting van zijn werk nodig had.

In 1906 schreef de toenmalige Inspecteur van de Landbouw *P. van Hoek*: „Voor het scheikundig onderricht beschikt de school over een modern ingericht laboratorium, voorzien van alle hulpmiddelen, die de tegenwoordige wetenschap vordert”.

De beschikbare ruimte was karig toegemeten. Door vier personen, w.o. *Olivier*, werd onderzoek verricht in het vertrek, waarin schrijver dezes thans zijn werkkamer en bibliotheek heeft. Hier heeft *Olivier*, naast de onderwijstaak, waarmede hij belast zou worden, gewerkt aan het onderwerp zijner dissertatie.

Het „Programma der Lessen” van de Rijks Hogere Land-, Tuin- en Bosbouwschool voor de cursus

1906—1907 vermeldt voor de eerste keer *Olivier* naast *J. H. Aberson*, Dr. *A. van Bijlert* en Dr. *W. van Dam*, als leraren voor de scheikundige onderdelen. *Olivier* doceerde technologic van oliehoudende zaden, bierbrouwerij, spiritus-, suiker-, en zetmeelfabricage. In 1908 wordt de technologic aan een nieuwe docent, Ir. *R. Verschuur*, overgedragen en krijgt *Olivier* organische en anorganische scheikunde toevertrouwd. In de cursus 1913—1914 gaf *Olivier* er voor de eerste keer fysische scheikunde bij. Dit is zo gebleven totdat in 1931 door een herziening van zijn onderwijstaak aan hem uitsluitend het onderwijs in de organische chemie werd opgedragen.

Inmiddels bleek de huisvesting meer en meer bezwaarlijk. Hierin kwam in 1926 verbetering toen een afzonderlijk gebouw voor *Olivier* beschikbaar gesteld werd, het laboratorium waarin hij sedert dien gewerkt heeft.

Naast zijn werkzaamheden als docent en leider van praktika vond hij tijd om op voorstel van de nieuwe hoogleraar voor organische chemie in Delft, *Böeseken*, een onderwerp voor een dissertatie te bewerken. Op 3 Februari 1913 promoveerde *Olivier*, met lof, tot doctor in de technische wetenschap aan de technische hogeschool te Delft op een proefschrift, getiteld: „*Snelheidsmetingen bij de reactie van Friedel en Crafts*”.

Snelheidsmetingen bij organische reacties hebben steeds zijn belangstelling gehad, zoals uit de lijst zijner publicaties blijkt.

Toen in 1918 de Rijks Hogere Land-, Tuin- en Bosbouwschool werd tot Landbouwhogeschool, werd *Olivier* benoemd tot hoogleraar, om onderwijs te geven in de scheikunde, welke opdracht in 1931 beperkt werd tot de organische scheikunde.

Een langdurige en vriendschappelijke samenwerking had *Olivier* met zijn assistent Dr. *G. Berger*. Vele goede herinneringen blijven aan hem bewaard, die na de oorlog niet meer in Wageningen terugkeerde. Hij bleef ergens in Duitsland, en vóór zijn transport daarheen ontmoetten *Olivier* en *Berger* elkaar in het concentratiekamp te Amersfoort, waarheen ook *Olivier* inmiddels was gebracht. Sociaal-democratische beginselen hebben in *Olivier* steeds krachtig geleefd. Zijn sterk op Frankrijk georiënteerde gezindheid en belangstelling en zijn afwijzing van elke onderdrukking of tekortdoening van de vrijheid des geestes, brachten hem bij de opkomst van het nationaal-socialisme en fascisme tot innerlijke moeilijkheden, waarbij hij steun vond bij anderen, die, als hij, het opkomende gevaar al vroeg bestreden.

Het Comité van Neutrale landen, de Vaderlandse Club, Comité Vrij Spanje, Comité Hulp aan Spanje, Comité voor Waakzaamheid telde hem onder de leden. De toenmalige Spaanse (republikeinse) regering nodigde hem en twee andere Nederlanders, de Hispanoloog Dr. *Brouwer* (in de oorlog gefusileerd) en de directeur van het stedelijk Museum in Amsterdam, Jhr. *Sandberg*, in 1937 tot een bezoek aan Spanje uit, waarbij hij de oorlog van nabij heeft kunnen meemaken. Het was duidelijk waar hij stond, toen donkere wolken over ons Vaderland trokken en ons in duisternis en rouw, verbittering en vernedering brachten. Toen einde Juli 1941 met medewerking van naar de verkeerde zijde afgedwaalde studenten der Landbouwhogeschool aan onze laboratoria een groot

aantal plakkaten werd aangebracht, en *Olivier*, die aanwezig was, opdracht gaf deze te verwijderen, werd hij gearresteerd. Daarmede begon voor hem een gang door verschillende centra, die aan velen van binnen en van buiten al te zeer ongunstig bekend zijn. Toen hij na ongeveer elf maanden, zeer verzwakt, het concentratiekamp te Amersfoort mocht verlaten, werd hem, die inmiddels door de Duitsers als hoogleraar ontslagen was, verboden in enige plaats waar hoger onderwijs gegeven werd, dus ook in Wageningen, verblijf te houden. Na tot herstel van gezondheid gekomen te zijn in de Betuwe, verbleef hij in den Haag, waar hij weer in een laboratorium ging werken. Hier heeft hij in eenzaamheid de zwaarste slag die hem trof, toen Wageningen bij de aanvang van de slag om Arnhem ernstig jeteisterd werd, waarbij veel slachtoffers vielen, moeten verwerken.

Tijdig voorbereid werd hij na de bevrijding door Militair Gezag belast met het rectoraat der Landbouwhogeschool. Zijn eerste rectoraat had hij in de cursus 1923—1924 vervuld. Het weerzien in Veenendaal, waar voor de terugkomst in Wageningen de nodige bescheiden in ontvangst genomen moesten worden, de terugkomst in de zwaar gehavende en beroofde woonplaats, het vele werk dat gedaan moest worden om het wonen en het leven aldaar op gang te brengen en mogelijk te maken, de vele zorgen voor personeel en materieel der landbouwhogeschool, zij zijn alle onderdelen van de roes, waarin de bevrijding ons allen had gebracht. Zij kunnen binnen de opzet

van dit bericht niet tot hun recht gebracht worden, en dat is ook niet meer nodig. Op 17 September 1945 gaf de Rector Magnificus *Olivier*, bij de aanvang van de eerste cursus, in een rede „De jaren 1940—1945” een overzicht van het wedervaren der Landbouwhogeschool. Het begin van normale omstandigheden was er, hoewel er in de loop van deze cursus telkens weer grote moeilijkheden waren, mede tengevolge van het aantal studenten, dat ongeveer tweemaal zo groot was als gewoonlijk. Het moge *Olivier* op deze dag voldoening schenken, dat onder zijn tweede rectoraat de Landbouwhogeschool zich begon te herstellen van de wonden haar toegebracht.

Olivier bezocht gaarne de congressen van de Union de Chimie, doch in Rome en Berlijn was hij niet. Hij is lid van het Provinciaal Utrechts Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen, Het Bataafse Genootschap voor Proefondervindelijke Wijsbegeerte, Het Genootschap ter bevordering van Natuur-, Genees-, en Heelkunde; hij heeft zitting in het „Comité de Patronage” van het Maison Descartes te Amsterdam. De Regering erkende zijn verdiensten door hem te benoemen tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw (1929); voorts is hij officier de l'Académie (1919), begiftigd met de Medaille Roi d'Albert (1918) en het Légion d'Honneur (1927).

Moge het hem gegeven zijn nog vele jaren in gezondheid terug te zien op zijn werkzame loopbaan als organicus, hoogleraar aan de Landbouwhogeschool en dienaar des Lands!

H. J. C. Tendeloo.